

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.12.50](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.12.50)

УДК 353.8/ 338.48(330.3)

Ю. А. Опанасюк,
к. е. н., ст. викладач кафедри управління,
Сумський державний університет
ORCID: 0000-0002-9236-8587

Ю. Т. Матвєєва,
к. е. н., ст. викладач кафедри управління,
Сумський державний університет
ORCID: 0000-0002-3082-5551

УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ РЕКРЕАЦІЇ В МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЯХ

Yu. A. Opanasiuk
Phd (Economics), Senior Lecturer of Department of Management
Sumy State University

Yu. T. Matvieieva
Phd (Economics), Senior Lecturer of Department of Management
Sumy State University

MANAGEMENT OF RECREATION IN URBAN AGGLOMERATIONS

В статті розглянуто управління сферою рекреації в Україні. Доведено, що до сфери рекреації входить розгалужена система галузей, таких як туризм, громадське харчування, транспорт, культура та спорт. В Україні всі ці галузі в регіонах розвиваються окремо та є підзвітними та підконтрольними різним органам державного та муніципального управління. Тому очевидною є проблема узгодженості управління цими сферами на місцевому рівні. Актуальним також є розвиток цих сфер у взаємодії місто-село, що можуть доповнювати та розширяти послуги рекреації. Таким чином, створення міських агломерацій, з координаційним органом – радою агломерації, може вирішити існуючі проблеми управління. В статті розглянутий іноземний досвід державного управління рекреацією. Доведено, що створення міських агломерацій може принести народногосподарський ефект.

The management of recreation industry in Ukraine is considered in the article. It has been proved that the recreational sphere includes an extensive system of industries such as tourism, catering, transport, culture and sports. All these sectors in the regions are developed separately and they are accountable and controlled by various state and municipal authorities in Ukraine. Therefore, obviously, there is a problem of concordance of management of these areas at the local level. Also relevant is considered the development of these spheres in city-village system interactions that can complement and expand recreation services.

Thus, the creation of urban agglomerations, with coordinating authorities – the agglomeration council, can solve existing problems of management.

Whether the development of the recreational industry will be more effective if the management is transferred to the level of local self-government (namely the governing bodies of urban agglomerations) - this is the hypothesis have been investigated in the article.

The article analyzes the advantages and disadvantages of urban agglomeration in the sphere of recreation, identifies the positive aspects of creating agglomeration for the population. The elements of spatial and functional principles of management of recreation in urban agglomerations have been formed. The reasons of population migration to urban areas have been investigated in the article.

The foreign experience of state management of recreation is examines in the article. In particular, the system of management in the recreational field of such countries as France, Spain, Great Britain, Italy has been thoroughly investigated.

It was found that the main institutions, that operating in the recreational sector in EU countries are the World Tourism Organization, the Committee on Regional Policy of the Council of Ministers of the EU and the European Regional Development Fund operating within the EU budget.

The article proved that the creation of urban agglomerations can bring economic effect. Since, Ukraine has significant recreational potential that needs to be developed in the interaction of all areas of recreation.

Ключові слова: *агломерація; кооперація; рекреація; туризм; агломераційна рада.*

Keywords: *agglomeration; cooperation; recreation; tourism; agglomeration council.*

*Публікація містить результати досліджень, проведених за грантом
Президента України за конкурсним проектом № 0119U103141*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Відпочинок на природі є однією з найважливіших екосистемних послуг, що надаються міською екологічною інфраструктурою, що впливає на фізичне та психічний добробут громадян. Фізичні навантаження покращують фізичне та психічне здоров'я, спілкування з природою знімає нервові напруження та укріплює серцево-судинну систему. Однак, розгалужена система органів державного управління та віднесення різних складових рекреації до різних органів управління призводить до неузгодженості загальної стратегії держави щодо розвитку сфери рекреації. Розрізненість просторових форм устрою призводить до того, що місця та передмістя (найближчі села та райони до великих міст) змагаються за фінансування, в тому числі рекреаційної сфери. Хоча кооперація між урбанізованими містами та «зеленими» передмістями могла б стати одним з заходів розв'язання існуючих проблем.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченням питань рекреації та туризму займалися значна кількість вчених. Вагомий внесок у дослідження планування міського відпочинку зробив М. Сейлор Голд [10]. В свою чергу планування рекреаційних ресурсів вивчалось у роботах таких вчених як: Т. Ківел [3] та С. Елінор [2]. Так, плануванням міського відпочинку займався М. Сейлор Голд [10], а планування рекреаційних ресурсів вивчалось у статті Т. Ківел [3] та С. Елінор [2]. Залежність між якістю паркових зон та щільністю населення вивчали С. Лесли Митчел та П. Ловінгуд [4]. Зокрема, питанням саме міського відпочинку присвячені праці таких вчених як: Д. Дану [1], Божена Санетра та Сабіна Санетра-Пулграбі [9]. Виявлення рівня впливу туризму на інші галузі економіки досліджується в працях О. Стрижак [12]. Дослідження саме міського відпочинку займалися Д. Дану [1]. Найбільша кількість досліджень в сфері рекреації присвячена туризму. Нею займалися такі вчені як: Божена Санетра та Сабіна Санетра-Пулграбі [9]. Вплив туризму на інші сфери економіки досліджується в роботах О. Стрижак [12].

Необхідно відмітити, що в Україні питанням зрівноваженого розвитку рекреації займалися Г. О. Шевченко [22], О. П. Слюсарчук [21]. Питанням оцінювання розвитку сфери рекреації та туризму розглядається в наукових працях М. В. Грабара [1], а державне регулювання сферою рекреації досліджується А. С. Близнюком [15].

Як показали дослідження, рекреація досі не розглядалася в розрізі міських пунктів та агломерацій, що дуже актуально в умовах урбанізації світу, де 75% населення проживають або працюють у містах. В «Декларації про міста та інші населені пункти в новому тисячолітті» ООН [17] визнається той факт, що процес урбанізації в світі привів до концентрації населення в міських агломераціях, які простягаються за межі адміністративних кордонів первинних міст, охоплюють дві адміністративні одиниці або більше, мають місцеві

органи влади з різними можливостями і пріоритетами і страждають від відсутності координації. На 100 найбільших агломерацій світу (Мехіко, Нью-Йорк, Сеул) припадає понад 30% глобального ВВП, а у США 85% ВВП створюють саме в агломераціях.

Привабливість міських рекреаційних комплексів вивчалася в роботі Ю. Мокрас-Грабовської [8]. Відмінності між рекреацією та туризмом відображені в статті Б. Меер та А. Незгода [7]. Необхідність переходу від стандартних методів планування рекреації до розробки креативних міських просторів досліджено у роботах В. І. Яшук [23].

Автори доводять, що з постійним зменшенням вільного часу туристична діяльність стає більш схожою на дозвілля мешканців, а це означає, що обидва типи відбуваються в одному середовищі. Міські рекреаційно-туристичні простори перетинаються таким чином, що їх неможливо розділити на міста та селища. В свою чергу, мало дослідженим залишається питання, що пов'язане з вивченням рекреації, саме у взаємодії міських та сільських територій. Також необхідно зазначити, що поза увагою залишаються органи управління в галузі рекреації у міських агломераціях.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Ключова гіпотеза, що перевіряється в даному дослідженні полягає в такому: чи буде ефективніше розвиватися сфера рекреації, якщо управління передати на рівень місцевого самоврядування, а саме органів управління міських агломерацій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В результаті прискорення прогресу урбанізації приміська зона стає життєво важливим місцем відпочинку для мешканців мегаполісів. Промислові елементи туризму концентруються у визначеному місці, де є відповідні умови для розвитку туризму [13]. Але стан об'єктів рекреації в Україні погіршується з кожним роком. Це відбувається через брак фінансування та неузгодженості віднесення об'єктів рекреації до місцевих бюджетів. Тому, постає потреба визначення суб'єктів управління рекреаційним простором в регіонах України та розподілення фінансування на їх удосконалення. Одним з шляхів розв'язання проблем, що перелічені вище, є створення міських агломерацій. З урахуванням реформи децентралізації в Україні зараз всі повноваження відходять до органів управління територіальних громад. Поза реформи залишаються міста та обласні центри, а також взаємодія «місто - ОТГ». І як раз створення агломерацій могло стати ефективним розв'язанням цієї проблеми.

Міські агломерації можна визначити як безперервно забудовану територію, сформовану одним основним містом або кількома сусідніми містами, що розділяють використання промисловості, інфраструктури та житлових земель з високим рівнем щільності, а також вбудованими відкритими просторами [5].

Основною характеристикою створення міських агломерацій є міграція робочої сили до розвинених міст з сільської зони. Причини такої міграції перелічені в таблиці 1.

Таблиця 1.
Причини міграції в урбанізовані райони

Сфери	Причини	Стримувальні фактори
Економічна	<ul style="list-style-type: none"> • Безробіття. • Бажання отримувати достойну зарплату. • Відсутність якісних послуг. • Погана рекреаційна інфраструктура. 	<ul style="list-style-type: none"> • Доступність житла. • Можливість розвивати власну справу. • Менші бар'єри входження на ринок. • Розширення міст.
ЖКГ	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність житла. • Низька якість надання житлово-побутових послуг (немає опалення, води, газу). • Відсутність соціальних, освітніх закладів, закладів відпочинку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпеченість земельними ділянками. • Доступне житло. • Розвинута рекреаційна інфраструктура.
Соціальна	<ul style="list-style-type: none"> • Зміна сімейного статусу. • Звільнення з роботи. • Начало або закінчення освіти. 	<ul style="list-style-type: none"> • Родинні зв'язки. • Бажання розвинути власну громаду з отриманими знаннями. • Зміна сімейного статусу.
Екологічні	<ul style="list-style-type: none"> • Розвинута міська рекреація. 	<ul style="list-style-type: none"> • Краща екологічна сфера. • Відсутність викидів в атмосферне повітря.

Визначальними ознаками будь-якої агломерації територіальних громад є інтеграційна взаємодія господарського, фінансового, демографічного, інфраструктурного, рекреаційного, просторового, культурно-історичного потенціалу міських та сільських поселень в зоні економічної і соціальної активності одного або декількох великих міст. Місто з населенням 50 тисяч має сильний економічний вплив у радіусі 10 км. Тобто люди, які живуть в поселеннях, що потрапляють у цю зону впливу, ідентифікують себе швидше із містом, ніж із селом. Для них село є лише місцем проживання, а працюють вони, вчать дітей, отримують медичні та

рекреаційні послуги в місті. Місто з населенням 100 тисяч має економічний вплив у радіусі 15 км, місто-мільйонник – у радіусі 20 км.

Агломерації – продукт урбанізації країни, що виникає і розвивається завдяки певній спеціалізації території, її втягування в єдиний транспортний та виробничий простір. Для Європейських країн агломерація більш поширена. Стрімке зростання міст та погана екологічна ситуація змушують населення селитися в передмісті великих міст.

Як правило, міста та передмістя, орієнтовані на громадський транспорт. Зараз всі системи громадського транспорту мають загальну тарифну систему, яка дозволяє використовувати один квиток для подорожі по регіону, використовуючи при цьому поїзди, лінії метро, автобуси тощо від різних компаній. На “сільському кінці” цих гілок існують мережі залізничних терміналів в приміській районі, які забезпечують сполучення з основним містом, що сприяє перетворенню колишніх сільських територій у малі міста, забезпечуючи доступ до робочих місць у основному місті за допомогою автомобільного транспорту [5].

У Франції кожна агломерація складається із різної кількості муніципалітетів (комун), які залишаються суб'єктами місцевого самоврядування, однак їх компетенція обмежується у багатьох сферах, оскільки передається на рівень агломерації. Але суть такого утворення саме й полягає в тому, що тут неодмінно має бути запроваджено режим співпраці органів навколишніх комун у ключових сферах (планування території, громадський транспорт, інженерна інфраструктура).

В інших європейських країнах ситуація дещо інша. В рамках агломерації співробітництво здійснюється передусім на добровільній основі муніципалітетами, які зацікавлені у розв'язанні проблем своїх жителів та розвитку території. Як правило, міжмуніципальне співробітництво реалізується шляхом створення координуючого органу – ради об'єднання агломерації [20].

Заможні класи рухаються до оновлених престижних кварталів або високоякісних зелених зон поблизу центру міста. Що, в свою чергу, впливає на розвиток рекреації в цих районах. В престижних кварталах рекреація фінансується за рахунок населення, витрати на рекреацію закладені у ціні купівлі та оренди житла. Середній клас переїхав до привабливих околиць або в приміській районі з достатньою інфраструктурою та сполученням громадським транспортом. Тому постає потреба розвитку рекреаційної інфраструктури шляхом фінансування з місцевих бюджетів.

Можна виділити такі позитивні моменти створення агломерації для населення:

1. більш доступне житло, яке вже підключене до інфраструктури;
2. доступність міських ринків праці;
3. комфортний шлях на роботу, що пов'язано з розвитком транспорту;
4. краща екологічна ситуація.

Розглянемо позитивні моменти для сфери рекреації. Нагадаємо, що рекреація – це один з складних видів життєдіяльності людини, спрямований на оздоровлення і задоволення духовних потреб у вільний час. Виділяють три види відпочинку населення в міських агломераціях: щоденний відпочинок, щотижневий та щорічний. При чому, щоденний відпочинок забезпечують парки, сквери, ресторани, спортивні комплекси та ігрові майданчики. Якщо перейти до щотижневого відпочинку, велику роль починають грати паркові зони та лісопосадки, водойми, як в місті, так і в приміських зонах. Щорічний відпочинок більшою мірою пов'язаний з туризмом.

Більш розширено переваги та недоліки міської агломерації в сфері рекреації перелічено в таблиці 2.

Таблиця 2.
Переваги та недоліки міської агломерації

Переваги	Недоліки
Низькі транспортні витрати	Перевантаженості руху
Розвинений місцевий ринок	Сильний тиск на навколишнє середовище
Велика пропозиція робочої сили	Скупченість та збільшення часу очікування
Накопичення знань та людського капіталу	Високі ціни на землю
Збільшенням прибутку від масштабу туризму	Корупція
Кооптація	Високий конкурентний тиск
	Відсутність резервних територій
	Економічна нерівність
	Перевантажена інфраструктура

Таблиця складена на основі [11]

Зараз майже кожне європейське місто розвивається як агломерація. Європейські міські агломерації управляються виконавчими органами влади та ведуть політику планування, пов'язану з цими адміністраціями. Такі країни з центральною адміністрацією, як Франція, дозволяють легко розробити загальні стратегії регіонального планування рекреації для всіх міських агломерацій.

Однак, навіть в такі країнах містобудування є досить незалежним, і сусідні села дотримуються власних стратегій, хоча вони змушені дотримуватись національних чи провінційних стратегій планування. У країнах із сильним місцевим самоврядуванням, таких як Німеччина чи Австрія, місцеві політики визначають свою

відповідальність за власну територію, що призводить до більшої конкуренції та меншої співпраці, де навряд чи можливо розробити стратегії для всієї міської агломерації.

Тому, набуває актуальності проблема визначення органів державного управління рекреацією. Розглянемо, органи управляють сферою рекреації в різних країнах Європи, через те, що політика України спрямована, більшою мірою, на прийняття досвіду саме європейських країн. Основні державні органи управління рекреацією та органи місцевого самоврядування представлено в таблиці 3.

**Таблиця 3.
Міжнародний досвід управління в сфері рекреації**

Країна	Державні органи	Органи місцевого самоврядування
Франція	Державний секретаріат з питань туризму та Управління туризму (складові Міністерства транспорту та суспільних робіт), Французьке агентство туристичного інжинірингу, Національна наглядова рада з туризму, Національне агентство з питань відпускних подорожей, Національний комітет з процвітання Франції.	Представники центральної виконавчої влади
Іспанія	Державний секретаріат з питань торгівлі, туризму та малого бізнесу (у складі Міністерства економіки), Центральна дирекція з туризму, Рада з розвитку туризму	Представники центральної виконавчої влади
Великобританія	VisitBritain у складі Міністерства культури, засобів масової інформації та спорту	Регіональні органи VisitBritain
Італія	Департамент з туризму у складі Міністерства виробничої діяльності, Національне управління з туризму	Місцеві туристичні адміністрації

Таблиця створена на основі [6, 19]

Основними інституціями, що здійснюють управління рекреацією в країнах ЄС, є Всесвітня туристична організація, Комітет з регіональної політики при Раді міністрів ЄС та Європейський фонд регіонального розвитку, що діють в межах бюджету ЄС.

Для України не характерним є робота в агломерації, хоча є чітко визначені основні межі агломерацій. У свою чергу, необхідно відмітити, що функціонування агломерацій в Україні не регулюється на законодавчому рівні. У той же час існує бачення цієї проблеми на майбутнє. Так, за проектом Закону «Про міські агломерації» міські агломерації – це не нові територіальні утворення, а нова форма співпраці регіонів та територіальних громад. Реформа децентралізації дає розвиток окремим громадам, але ніяк не залучає у взаємодію великі міста. Існує думка, що великі міста та мегаполіси поглинають сільську місцевість, але при продуманій політиці сільські території можуть доповнювати великі центри. Кооперація природних факторів, культурних пам'яток та розвинутої рекреації підвищує конкурентоздатність регіону на міжнародних ринках [14]. Наприклад, більш інвестиційно привабливими для інвестора будуть об'єкти рекреації, що знаходяться в місті, так як тут вже є світло, вода, каналізація, транспортне сполучення. Але об'єднання громад та великого міста може привести інвестора і в районні містечка та села. Землями за межами населених пунктів сьогодні розпоряджаються державні структури (держ-геокадастри та місцеві державні адміністрації), що не сприяє розвитку рекреації в сільській місцевості. Рішенням такої проблеми можуть стати утворення агломерацій з відповідними місцевими органами, наприклад радами агломерацій. Механізм управління сферою рекреації на рівні агломерації представлений на рис. 1. Всі об'єкти рекреації мають доповнювати та кооперувати один з одним на території агломерації. До складу агломерації можуть входити туристичні об'єкти природного характеру, історичні об'єкти, міські зони відпочинку, ресторани, які підтримують загальну концепцію туристичних комплексів, готелі, культурно-масові заходи тощо. Об'єднання об'єктів рекреації можливо за різними моделями і не завжди вимагає серйозних змін в системі управління.

Рисунок 1. Просторово-функціональні засади управління рекреацією в міських агломераціях

Агломерація може створюватися на підставі установчого договору про спільну діяльність суб'єктів агломерації, який визначає особливості організації рекреації та туризму та права і обов'язки з налагодження транспортної інфраструктури. Управління рекреацією через агломераційну раду спрощує реалізацію рекреаційно-туристичних проєктів, гармонізує державне і муніципальне управління територіальними системами рекреації, знижує адміністративні витрати, сприяє модернізації регіональної рекреаційної системи. Агломераційні ради повинні складатися з представників органів місцевого самоврядування, керівництва міста, громадських організацій, засобів масової інформації та громадськості. До основних повноважень рад можуть відноситися: формування пропозицій щодо взаємодії органів місцевого самоврядування та управління сферою

рекреації, здійснення громадського контролю за станом регіональних рекреаційних програм, підтримка інфраструктури агломерації тощо.

ВИСНОВКИ

Україна володіє значним рекреаційним потенціалом, що потрібно розвивати у взаємодії всіх галузей рекреації. Така політика призведе до підвищення конкурентоспроможності України як туристичного об'єкту, як на міжнародному рівні, так і на рівні держави. Ключовим у розвитку сфери рекреації може стати створення міських агломерацій, що дозволить вирішувати поточні проблеми на місцях. Таким чином, кооперація міст та населених пунктів, що розташовані поблизу, принесе соціальний та економічний ефект як містам-мегаполісам, так і передмістям. Для міст, такими ефектами може бути: доступність зелених зон, розширення території розвитку тощо. Для передмість: це залучення інвесторів, розвиток соціальної та транспортної інфраструктури, розширення об'єктів рекреації тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Dunn Diana R. Urban recreation research: An overview, *Leisure Sciences*. 1980 , №3:1, pp. 25-57, DOI: 10.1080/01490408009512925
2. Elinor C. Guggenheimer. Planning for Parks and Recreation Needs in Urban Areas, *Performing Arts Review*. 1969, №1:2, pp. 385-395, DOI: 10.1080/00315249.1969.9943918
3. Kivell, T. The roles of public authorities and private interests in providing for recreation in the countryside. *Planning Outlook*. 1969. №7:1-2., pp. 54-64.
4. Lisle S. Mitchell & Paul E. Lovingood Jr. Public Urban Recreation: An Investigation of Spatial Relationships, *Journal of Leisure Research* 1976, №8:1, pp. 6-20, DOI: 10.1080/00222216.1976.11970250
5. Loibl W. et al. Characteristics of Urban Agglomerations in Different Continents: History, Patterns, Dynamics, Drivers and Trends. *Urban Agglomeration*. 2018. DOI: 10.5772/intechopen.73524.
6. Maison de la France. Le ministère délégué au Tourisme. URL: <https://www.tourisme.gov.ma/fr/tourisme-en-chiffres/tableaux-de-bord> (дата звернення: 5.11.2019).
7. Meyer B. , Niezgodna A. The Impact of the Perception of Leisure on Recreational and Tourism Spaces in an Urban Area. *Turyzm*. 2018, Volume 28: Issue 1 Pages: 47–52. DOI: <https://doi.org/10.2478/tour-2018-0006>
8. Mokras-Grabowska Ju. New urban recreational spaces. Attractiveness, infrastructure arrangements, identity. The example of the city of Łódź. *Miscellanea Geographica*. 2018. Volume 22: Issue 4. pp. 219–224/ DOI: <https://doi.org/10.2478/mgrsd-2018-0017>
9. Sanetra B., Sanetra-Półgrabi S. Local authorities and tourism: the role of regional tourist products in Poland. *Tourism and Travelling*. 2019, №2(1), pp. 16-23. DOI:10.21511/tt.2(1).2019.03
10. Seymour M. Gold Ph.D. (1973) Urban Recreation Planning, *Journal of Health, Physical Education, Recreation*. 1973. № 44:5, P. 79, DOI: 10.1080/00221473.1973.10610778.
11. Sfetcu N. Economies of agglomeration. 2014. URL: <https://www.setthings.com/en/economies-agglomeration/> (дата звернення: 5.11.2019).
12. Stryzhak O. Assessment of the relationship between the tourism sector development and other sectors of economy. *Economics of Development*. 2019, №18(2), P. 10-18. DOI: 10.21511/ed.18(2).2019.02
13. Wang R. Classification of Recreational Agglomeration Districts in Suburban Metropolis: Beijing Case. *Advanced Materials Research*, 2014, №955–959, P. 3949–3956. DOI: <https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/amr.955-959.3949>
14. Zhou B. et al. Attraction agglomeration and destination appeal. *Tourism Economics*. 2016. Volume: 22 issue: 6, pp. 1245-1260 DOI: <https://doi.org/10.1177/1354816616669039>
15. Близнюк А. С. Механізми державного регулювання розвитку рекреаційної сфери: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та Європейських стандартів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1311> (дата звернення: 5.11.2019).
16. Грабар М. В. Сфера туризму та рекреації регіону: основні аспекти оцінки розвитку. *Статий розвиток економіки*, 2013. № 2. С. 173-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_2_38 (дата звернення: 5.11.2019).
17. Декларація про міста та інші населені пункти в новому тисячолітті: Резолюція S-25/2 спеціальної сесії Генеральної Асамблеї від 9.06.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_849 (дата звернення: 5.11.2019).
18. Дяків С. Зарубіжний досвід інвестиційної діяльності в рекреаційній сфері. *Вісник львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2016. Випуск 40. С. 86–96
19. Козловський Є. Шляхи формування еліти в туристичній галузі (вітчизняний та іноземний досвід). Формування й оновлення політико-управлінської еліти в сучасній Україні, К.: Вид-во НАДУ. 2005. С.169-189
20. Рихова Н. Тенденції та світовий досвід розвитку міських поселень. URL: <https://www.prostir.ua/?news=tendentsiji-ta-svitovuj-dosvid-rozvytku-miskyh-poselen> (дата звернення: 5.11.2019).
21. Слюсарчук О. П. Застосування принципів сталого розвитку в державному управлінні рекреаційно-туристичною сферою. *Державне управління: теорія та практика*, 2014. № 2. С. 27-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_2_6 (дата звернення: 5.11.2019).
22. Шевченко, Г.М. Петрушенко М.М. Передумови та перспективи розвитку рекреації та туризму в Сумській області. *Вісник Сумського державного університету*. Серія Економіка., 2010. №1. С. 55-64.

23. Ящук В. І. Теоретико-методологічні підходи до планування та управління рекреаційним простором міст. *Економіка і суспільство*, 2019. № 20. С. 496 - 503.

REFERENCES

1. Dunn, D.R. (1980), "Urban recreation research: An overview," *Leisure Sciences*, Vol 3:1, pp. 25-57, DOI: 10.1080/01490408009512925
2. Guggenheimer, E. C. (1969), "Planning for Parks and Recreation Needs in Urban Areas" *Performing Arts Review*, Vol. 1:2, pp. 385-395, DOI: 10.1080/00315249.1969.9943918
3. Kivell, T. (1969), "The roles of public authorities and private interests in providing for recreation in the countryside" *Planning Outlook* Vol. 7:1-2, pp. 54-64.
4. Mitchell, L. S. and Lovingood Jr., P. E. (1976), "Public Urban Recreation: An Investigation of Spatial Relationships", *Journal of Leisure Research*, Vol 8:1, pp. 6-20, DOI: 10.1080/00222216.1976.11970250
5. Loibl, W. (2018), "Characteristics of Urban Agglomerations in Different Continents: History, Patterns, Dynamics, Drivers and Trends", *Urban Agglomeration*. DOI: 10.5772/intechopen.73524
6. Maison de la France. Le ministère délégué au Tourisme (2019), [Online], available at: <https://www.tourisme.gov.ma/fr/tourisme-en-chiffres/tableaux-de-bord> (Accessed 05 Nov 2019)
7. Meyer, B. and Niezgodna, A. (2018), "The Impact of the Perception of Leisure on Recreational and Tourism Spaces in an Urban Area", *Turyzm*, Vol. 28, no. 1, pp: 47–52. DOI: <https://doi.org/10.2478/tour-2018-0006>
8. Mokras-Grabowska, Ju. (2018), "New urban recreational spaces. Attractiveness, infrastructure arrangements, identity. The example of the city of Łódź", *Miscellanea Geographica*, vol. 22, no. 4, pp. 219–224. DOI: <https://doi.org/10.2478/mgrsd-2018-0017>
9. Sanetra, B. and Sanetra-Pólgrabi S. (2019), "Local authorities and tourism: the role of regional tourist products in Poland", *Tourism and Travelling*, vol.2(1), pp.16-23. DOI:10.21511/tt.2(1).2019.03
10. Gold, S. M. (1973), "Urban Recreation Planning", *Journal of Health, Physical Education, Recreation*, Vol. 44:5, pp. 79, DOI: 10.1080/00221473.1973.10610778, DOI: 10.1080/00221473.1973.10610778
11. Sfetcu, N. (2014), "Economies of agglomeration", [Online], available at: <https://www.setthings.com/en/economies-agglomeration/> (Accessed 05 Nov 2019).
12. Stryzhak, O. (2019), "Assessment of the relationship between the tourism sector development and other sectors of economy", *Economics of Development*, Vol. 18(2), pp. 10-18. DOI:10.21511/ed.18(2).2019.02
13. Wang, R. (2014), "Classification of Recreational Agglomeration Districts in Suburban Metropolis: Beijing Case", *Advanced Materials Research*, Vol. 955–959, pp. 3949–3956. DOI: <https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/amr.955-959.3949>
14. Zhou, B (2016), "Attraction agglomeration and destination appeal", *Tourism Economics*, Vol. 22, no. 6, pp. 1245-1260. DOI: <https://doi.org/10.1177/1354816616669039>
15. Blyznyiuk, A.S. (2017), "Mechanisms of state regulation of the development of the recreational sphere: the state and prospects of changes in the context of global challenges and European standards", [Online], *Public Administration: Improvement and Development*, Vol. 10, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1311> (Accessed 05 Nov 2019).
16. Grabar, M.V. (2013), "Tourism and recreation in the region, the main aspects of evaluation" [Online], *Sustainable Development of the Economy*, Vol 2, pp. 173-178, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_2_38 (Accessed 05 Nov 2019).
17. UN (2001), "Declaration on cities and other settlements in the new millennium UN", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_849 (Accessed 05 Nov 2019).
18. Diakiv, S. (2016), "Foreing Investment Experience in the Recreational Area", *Visnyk of the Lviv University*. Series: International relations, Vol. 40. pp. 86–96
19. Kozlovsk'kyj, Ye. (2005), *Shliakhy formuvannia elity v turystychnij haluzi (vitchyznians'kyj ta inozemnyj dosvid). Formuvannia j onovlennia polityko-upravlins'koi elity v suchasnij Ukraini* [Ways of formation of elite tourism (domestic and foreign experience): Formation and Renewal political and administrative elite in modern Ukraine], NADU, Kyiv, Ukraine.
20. Rokhova, N. (2018), "Trends and world experience of urban settlements development", [Online], available at: <https://www.prostir.ua/?news=tendentsiji-ta-svitovyj-dosvid-rozvytku-miskyh-poselen> (Accessed 05 Nov 2019).
21. Sliusarchuk, A.P. (2014) "Application of the principles of sustainable development in the state management of the recreational and tourist sphere", *Public Administration: Theory and Practice*, Vol. 2, pp. 27-33, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_2_6 (Accessed 05 Nov 2019).
22. Shevchenko, G.M. and Petrusenko, M.M. (2010), "Prerequisites and prospects for the development of recreation and tourism in Sumy region", *Bulletin of Sumy State University*, Series Economics, Vol. 1, pp. 55-64.
23. Yashchuk, V.I. (2019), "Theoretical and methodological approaches to planning and management of the recreational space of cities", *Economics and Society*, Vol. 20, pp. 496 - 503

Стаття надійшла до редакції 05.12.2019 р.